

Elazığ yöresinin Eosen stratigrafisi ve paleocoğrafyası ile ilgili yeni bulgular

New findings on Eocene stratigraphy and paleogeography of Elazığ area

İbrahim TÜRKMEN, Murat İNCEÖZ, Ercan AKSOY, Meral KAYA

Fırat Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, ELAZIĞ

ÖZ

Toros Orojenik Kuşağı'nın doğu kesiminde geniş yayılıma sahip Neotetis'e ait Tersiyer çökellerinin Elazığ çevresindeki yüzeylemelerinde yapılan tüm çalışmalarla, Üst Paleosen-Alt Eosen yaşı Seske Formasyonu ile Orta Eosen-Oligosen yaşı Kırkgeçit Formasyonu arasındaki ilişkinin uyumsuz olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada, denizel fasiyelerle karakterize edilen bu iki birimden ölçülu stratigrafik kesitler alınmış ve 22 adet bentik ile planktik foraminifer cinsi ve bazlarının türleri tanımlanmıştır. Bunlar; *Coskinolina*, *Textularia*, *Alveolina*, *Acarinina*, *Morozovella*, *Globigerina*, *Planorbolina*, *Fabiania*, *Eorupertia*, *Sphaerogypsina*, *Daviesina*, *Cuvillierina*, *Kathina*, *Lockhartia*, *Miscellanea*, *Assilina*, *Nummulites*, *Operculina*, *Ranikothalia*, *Discocyclina*, *Orbitoclypeus* ve *Asterocyclus*'dır. Gerek arazide herhangi bir uyumsuzluk kriterinin gözlenmemesi, gerekse sedimentolojik inceleme sonuçları ve paleontolojik bulgular; genellikle kırtıltı ve karbonatlı kayaçların ardalanmasından oluşan Eosen istifinin kesiklige uğramadığını, diğer bir ifadeyle Seske Formasyonu ile Kırkgeçit Formasyonu arasında bir uyumsuzluğun olmadığını ortaya koymaktadır. Ancak, Elazığ'ın yakın kuzey ve güneyinde olduğu gibi bazı yüzeylemelerde, Orta Eosen-Oligosen yaşı Kırkgeçit Formasyonu doğrudan Tersiyer öncesi magmatik ve metamorfik birimleri üzerinden olup, tabanında Üst Paleosen-Alt Eosen yaşı Seske Formasyonu yer almaz. Bu stratigrafik konum, bölgenin Eosen'deki topoğrafya ve tektonik özelliklerile ilişkili olarak Neotetis'in zamanla derinleştiğini, bazı alanların ise Geç Paleosen-Erken Eosen sürecinde kara halinde kaldığını göstermektedir. Ölçülü kesitlerdeki fasiyeler ilişkileri de bu durumu desteklemektedir.

Anahtar kelimeler: Elazığ, Eosen stratigrafisi, paleocoğrafya.

ABSTRACT

*Tertiary deposits of Neotethys widespreadly outcrop in the eastern part of the Taurus Orogenic Belt. It has been declared that there is an unconformity between the Upper Paleocene-Lower Eocene Seske Formation and Middle Eocene-Oligocene Kırkgeçit Formation in all the previous investigations in the Elazığ area. In this study, stratigraphic sections involving these two units, which are characterized by marine facies, have been measured and 22 benthic and planktic foraminiferal genera and some of their species were identified. These are; *Coskinolina*, *Textularia*, *Alveolina*, *Acarinina*, *Morozovella*, *Globigerina*, *Planorbolina*, *Fabiania*, *Eorupertia*, *Sphaerogypsina*, *Daviesina*, *Cuvillierina*, *Kathina*, *Lockhartia*, *Miscellanea*, *Assilina*, *Nummulites*, *Operculina*, *Ranikothalia*, *Discocyclina*, *Orbitoclypeus* and *Asterocyclus*. Both field data and sedimentological-paleontological data indicate that there is no unconformity between Seske and Kırkgeçit formations which are characterized interbedded clastic and carbonate rocks. However, in some outcrops such as those in the northern and southern vicinity of Elazığ, Middle Eocene-Oligocene Kırkgeçit Formation rests unconformably on pre-Tertiary magmatic and metamorphic units, without Upper Paleocene-Lower Eocene Seske Formation. This stratigraphic position indicates that the extent of the Neotethys have been controlled by the tectonic and topographic features of the region in Eocene. In addition, some parts of this area were under subarial conditions in Late Paleocene and Early Eocene period. Facies relationship in the measured sections also supports this interpretation.*

Key words: Elazığ, Eocene stratigraphy, paleogeography.

GİRİŞ

Doğu Anadolu Bölgesi'nde geniş alanlarda yüzeylenen Neotetis'e ait Tersiyer çökellerinin ye-

rel stratigrafik farklılıklar gösterdiği bilinmektedir (Aksoy ve Tatar, 1990; Türkmen ve Aksoy, 1998). Bu farklılıklar, Elazığ yöresinde yapılmış olan çalışmalarda da belirgin olarak görülmekte-

dir (Şekil 1). Örneğin, Orta Eosen-Oligosen çökelleri bazı alanlarda doğrudan Tersiyer öncesi magmatik ve sedimanter birimler üzerinde yer alırken, bazı alanlarda ise Paleosen-Alt Eosen çökelleri üzerinde gözlenir (Şekil 2). Elazığ yöresinde yapılmış olan çalışmalarında (Perinçek, 1979; Özkal, 1988; Avşar, 1989; Turan ve Bingöl, 1991), Neotetis'e ait Üst Paleosen-Alt Eosen yaşlı çökeller Seske Formasyonu, Orta Eosen-Oligosen yaşlı çökeller ise Kırkgeçit Formasyonu olarak adlandırılmıştır (bknz. Şekil 2). Sözkonusu çalışmalarında, hem yukarıda belirtilen farklı stratigrafik konum, hem de adı geçen iki birim arasındaki ilişki çoğu yüzeylemede belirgin olmadığından, Seske ve Kırkgeçit formasyonları arasında bir uyumsuzluk bulunduğu belirtilemiştir. Ancak, bu iki birim arasındaki ilişkinin en iyi gözlendiği Haroğlu Köyü (Elazığ batısı) çevresindeki yüzeylemelerde uyumsuzluğa ait herhangi bir gösterge bulunmamaktadır. Seske Formasyonu; Yazgan (1984) tarafından Üst Kretase yaşlı Harami Formasyonu'yla birlikte, Özgen vd. (1993) tarafından ise, Harami Formasyonu ve Alt Paleosen yaşlı Kuşcular Formasyonu'yla birlikte tek birim olarak incelenmiştir (bknz. Şekil 1).

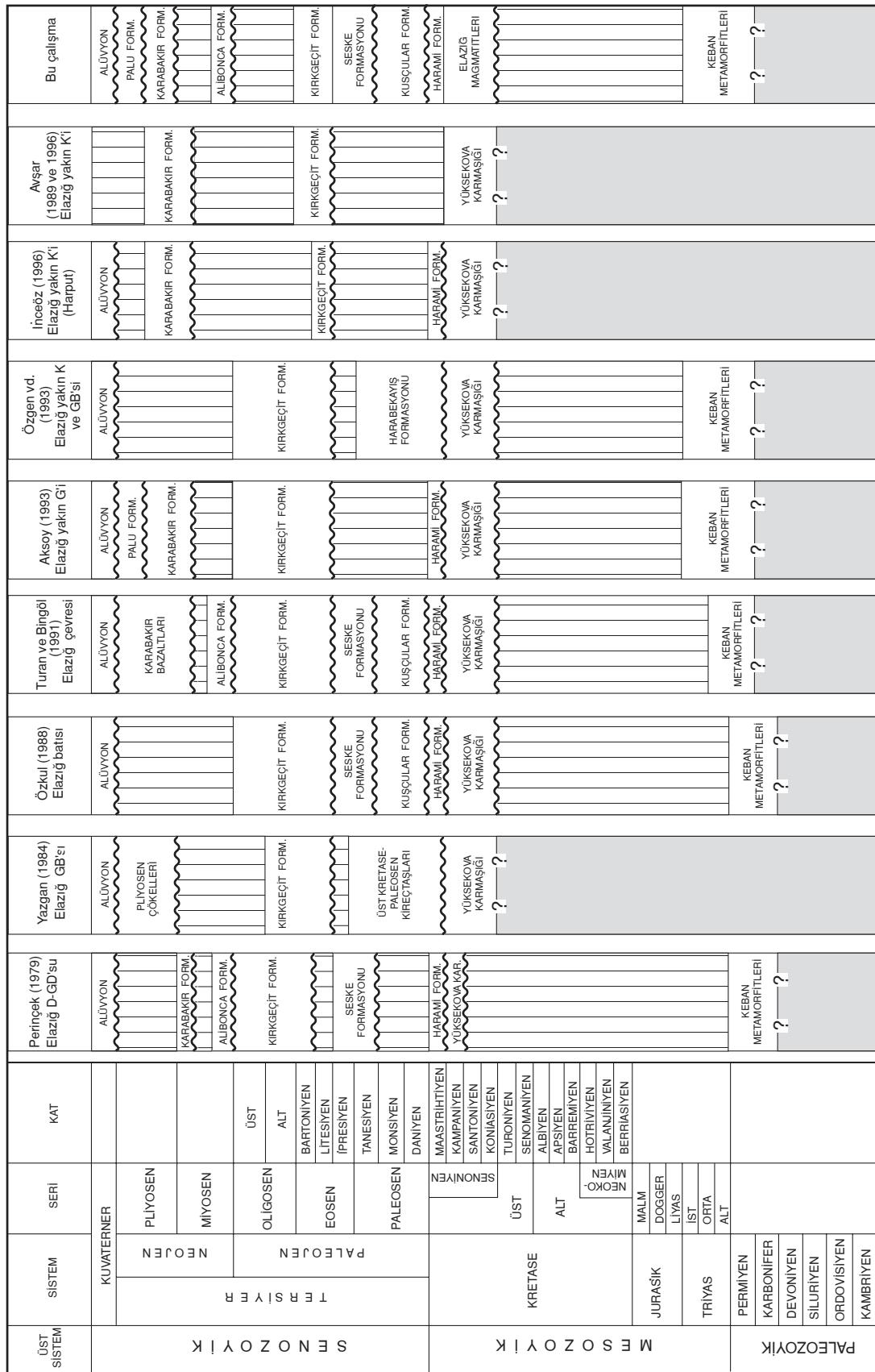
Bu çalışmada, yukarıda belirtilen iki birimin stratigrafik ilişkisinin en iyi gözlenebildiği yüzeylemelerden stratigrafik kesitler ölçülmüş, alınan örneklerin paleontolojik ve petrografik özellikleri belirlenmiş, arazi ve laboratuvar çalışmalarına ait makro ve mikrofasiyes verileri elde edilmiştir. Bu veriler, önceki çalışmaların sonuçlarıyla birlikte değerlendirilerek, Eosen stratigrafisi ve bunu denetleyen paleocoğrafya arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır.

GENEL JEOLOJİ

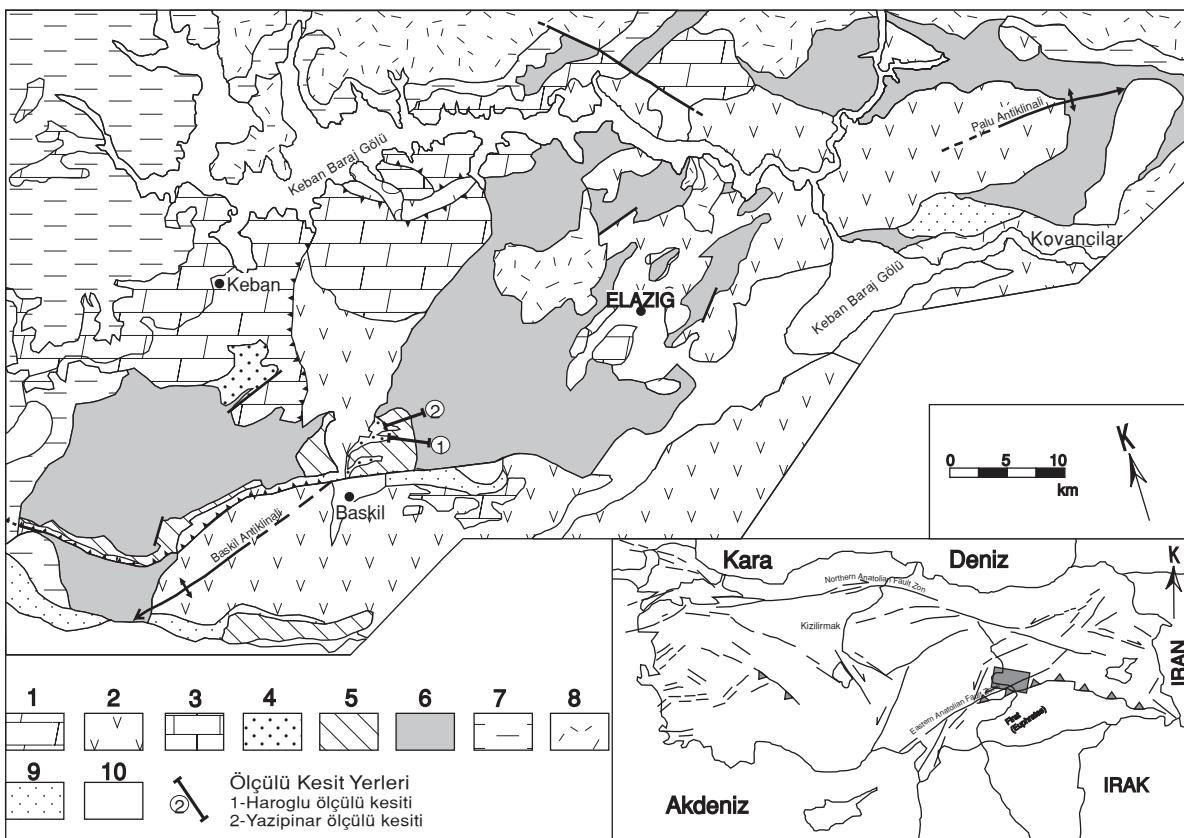
Aşağıdaki paragraflarda öncelikle çalışma alanı ve yakın çevresindeki birimlerin temel özellikleri sunulmuş; daha sonra, çalışmanın konusunu oluşturan Seske ve Kırkgeçit formasyonları hakkında daha ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Genel olarak rekristalize kireçtaşı-kalkşist, mermi ve metakonglomera düzeyleri içeren kalkfilitlerden oluşan Keban Metamorfitleri, çalışma alanının en yaşlı birimidir. Permo-Triyas yaşlı olarak kabul edilen (Kipman, 1981; Özgül ve Turşucu, 1984) birim, Geç Kretase'de, yeşilist fasiyesinde metamorfizmaya uğramıştır. Özel-

likle Elazığ'ın batısında, Keban İlçesi civarında geniş yüzeylemeler sunmaktadır (bknz. Şekil 2). Gabro-diyoritik kayaçlarla temsil edilen ada yayı toleyitleri, bazaltik-andezitik kayaçlar ve volkanotortullarla karakterize edilen ada yayı kalkalı serisine ait kayaçlar ve çarşisma granodioryitlerinden oluşan Elazığ Magmatitleri, Geç Kretase'de kuzeeye eğimli bir yitimle gelişmiş yay ürünüdür (Turan vd., 1995). Birimin, Keban metamorfitleriyle dokanağı bazı alanlarda intrüzif, bazlarında ise tektoniktir. Elazığ Magmatitleri üzerinde uyumlu olarak yer alan Üst Kampaniyen-Maastrichtyen yaşlı Harami Formasyonu, alt düzeylerinde kumtaşlarıyla başlar; üst düzeylere doğru kumlu kireçtaşı ve kireçtaşlarına geçer (Aksoy vd., 1999). Harami Formasyonu'nu uyumsuz olarak üzerleyen Kuşcular Formasyonu, kırmızı konglomera, kumtaşı, çamurtaşı ve evaporitlerden kurulu alüvyon yelpazesı ve playa fasiyesleri ile karakterize edilir. Stratigrafik konumu esas alınarak Kuşcular Formasyonu'nun yaşı Alt Paleosen olarak kabul edilmiştir (Turan ve Türkmen, 1996). Seske Formasyonu yerel litolojik farklılıklar göstermekle birlikte, genellikle kireçtaşlarıyla temsil edilir. Birimin yaşı, çoğu araştırmacı tarafından (Özkul, 1988; Turan ve Bingöl, 1991) Üst Paleosen-Alt Eosen olarak benimsenmiştir. Elazığ yöresinde geniş yayılım sunan Kırkgeçit Formasyonu genelde konglomera, kumtaşı, kireçtaşı ve marnlarla temsil edilmektedir. Yerel stratigrafik farklılıklar gösteren bu formasyona, Elazığ yakın çevresindeki yüzeylemelerinde Orta-Üst Eosen (Avşar, 1983 ve 1996), batıda, Baskıl çevresindeki yüzeylemelerinde ise Orta Eosen-Oligosen (Turan ve Bingöl, 1991; Özkal ve Kerey, 1996) yaşı verilmiştir. Elazığ'ın kuzeey-kuzeybatısındaki alanlarda yüzeyleme veren Alibonca Formasyonu, çoklukla masif kireçtaşlarıyla temsil edilir. Genelde Keban Metamorfitleri, yer yer de Kırkgeçit Formasyonu'nu üzerleyen birimin yaşı Alt Miyosen'dir (Turan ve Bingöl, 1991). Alibonca Formasyonu, Neotetis'in kapanma döneminde ilişkili olan sığ deniz fasiyesleriyle karakterize edilir (Türkmen ve Aksoy, 1998). Üst Miyosen-Pliyosen yaşlı Karabakır Formasyonu konglomera, kumtaşı, çamurtaşısı, marn ve kireçtaşlarıyla temsil edilen akarsu-göl çökelleri ve bunlarla yanadüsey ilişkili volkanik ürünlerden oluşur (Türkmen ve Aksoy, 1998). Konglomera, kumtaşı ve çamurtaşlarıyla temsil edilen Palu Formasyonu, Pliyo-Kuvaterner'de oluşmuş alüvyal yelpaze ve örgülü nehir çökelleridir (Aksoy vd., 1996).

Sekil 1: Elazığ çevresinde yapılmış çalışmalarla göre Paleosen-Eosen birimlerinin stratigrafik konumlarının karşılaştırılması
Figure 1: The stratigraphic position of Paleocene-Eocene units in the correlation of the units in Elazığ area.

Şekil 2. Elazığ çevresinin jeoloji haritası (Turan ve Bingöl, 1991).

1:Keban Metamorfitleri (Permo-Triyas); 2:Elazığ Magmatitleri (Senoniyen); 3:Harami Formasyonu (Üst Kampaniyen-Maastrichtiyen); 4:Kuşçular Formasyonu (Alt Paleosen); 5:Seske Formasyonu (Üst Paleosen-Alt Eosen); 6:Kırkgeçit Formasyonu (Orta Eosen-Oligosen); 7:Alibonca Formasyonu (Alt Miyosen); 8:Karabakır Formasyonu (Üst Miyosen-Pliyosen); 9:Palu Formasyonu (Pliyo-Kuvaterner); 10:Alüvyon

Figure 2. Geological map of the Elazığ area (after Turan and Bingöl, 1991).

1:Keban Metamorphics (Permo-Triassic); 2:Elazığ Magmatics (Cenonian); 3:Harami Formation (Upper Campanian-Maastrichtian); 4:Kuşçular Formation (Lower Paleocene); 5:Seske Formation (Upper Paleocene-Lower Eocene); 6:Kırkgeçit Formation (Middle Eocene-Oligocene); 7:Alibonca Formation (Lower Miocene); 8:Karabakır Formation (Upper Miocene-Pliocene); 9:Palu Formation (Plio-Quaternary); 10:Alluvium

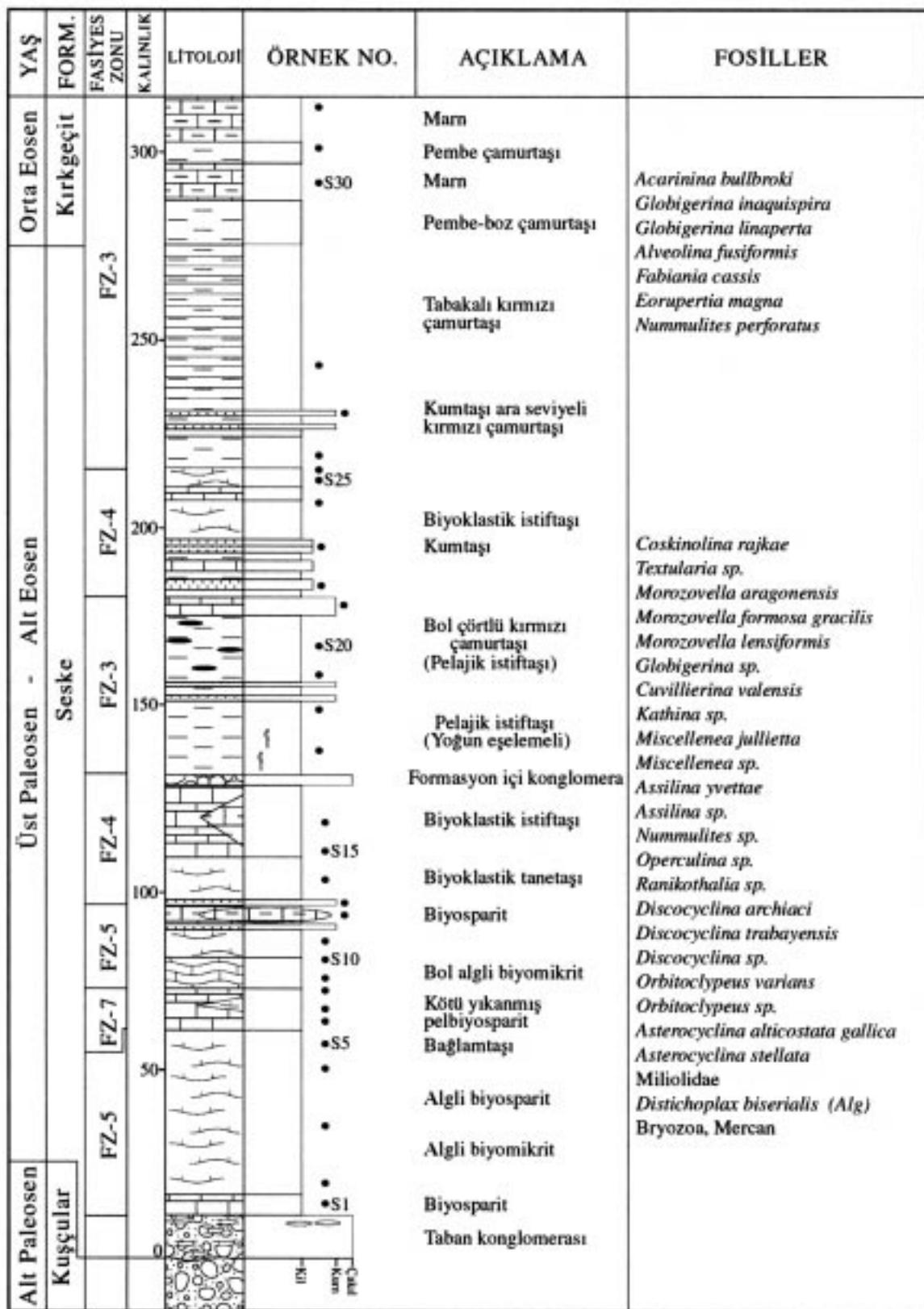
Seske Formasyonu

Formasyon, ilk kez Erdoğan (1975) tarafından Adıyaman'ın Seske Köyü yakınında tanımlanmıştır. Elazığ'ın batı-güneybatısında geniş yayılım sunan formasyon, yer yer Elazığ Magmatitleri, yer yer de Kuşçular Formasyonu üzerinde uyumsuzlukla yer alır (bknz. Şekil 2).

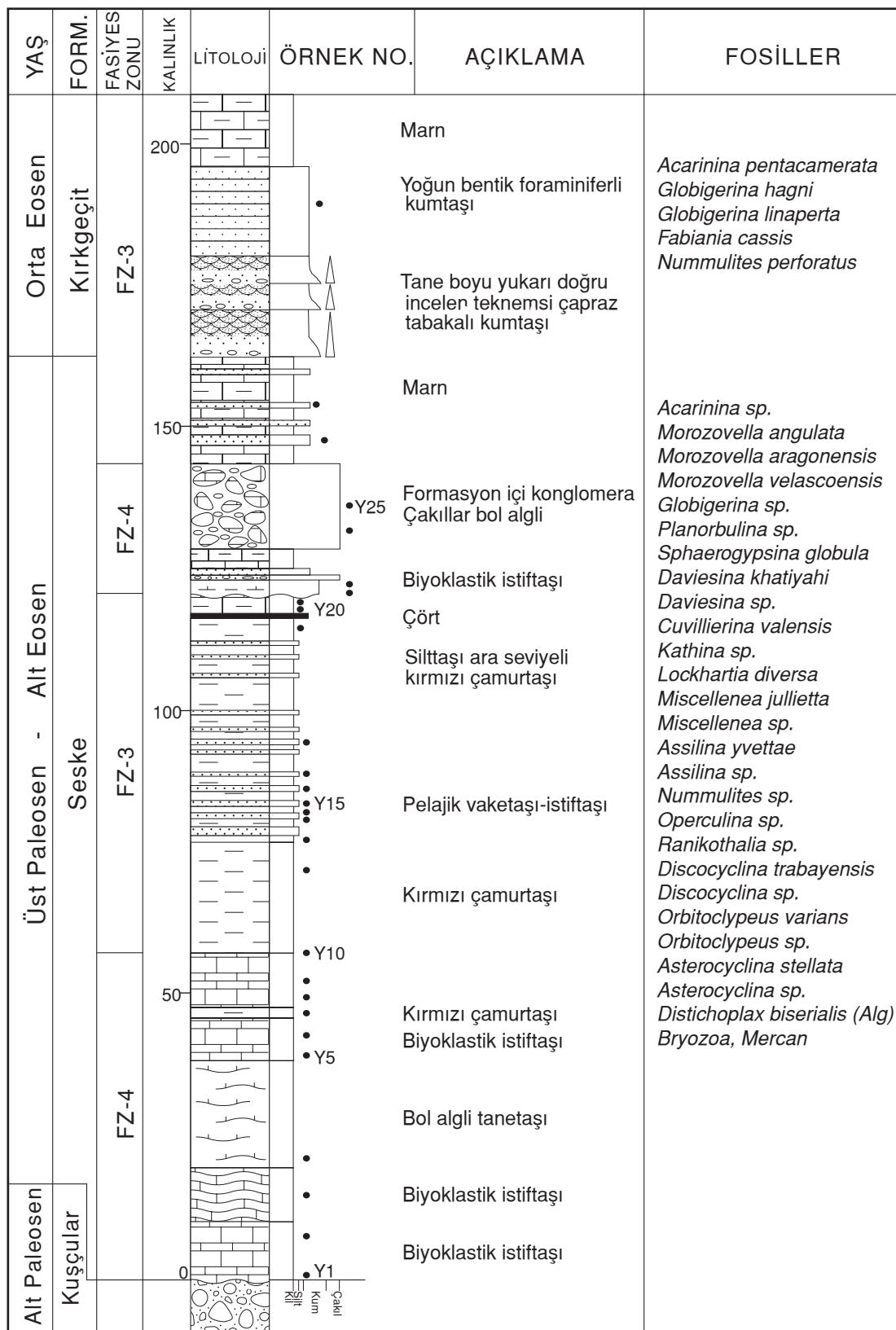
Seske Formasyonu, Elazığ çevresindeki yüzeylemelerinde çoğulukla kireçtaşlarıyla temsil edilmekte birlikte, yerel litolojik farklılıklar göstermektedir. İnceleme alanında (bknz. Şekil 2), tabanda masif kireçtaşlarıyla başlayan formasyon, üst seviyelere doğru tabakalı kireçtaşları ve

kırmızı, pelajik foraminiferli çamurtaşlarına geçer (Şekil 3,4). Buna karşılık, Elazığ kuzeydoğu-sundaki sınırlı yüzeylemede sadece kırmızı, pelajik foraminiferli silttaşçıamurtaşları ile temsil edilirken, Baskıl güneybatısında ise masif kireçtaşlarından oluşur.

Birimden alınan örneklerde, Üst Paleosen-Alt Eosen yaşını veren *Coskinolina rajkae* Hottinger ve Drobne, *Textularia* sp., *Planorbolina* sp., *Sphaerogypsina globula* (Reuss), *Daviesina khatiyahi* Smout, *Daviesina* sp., *Cuvillierina valensis* (Ruiz de Gaona), *Kathina* sp., *Lockhartia diversa* Smout, *Miscellenea jullietta* Leppig, *Assilina yvettae* Schaub, *Assilina* sp., *Nummulites*

Şekil 3: Haroğlu ölçülu kesiti.
Figure 3: Haroğlu measured section.

Şekil 4: Yazıpınar ölçülu kesiti.
Figure 4: Yazıpınar measured section.

sp., *Operculina* sp., *Ranikothalia* sp., *Discocyclina archiaci* (Schlumberger), *Discocyclina trabayensis* Neumann, *Discocyclina* sp., *Orbitocyclus varians* (Kaufmann), *Asterocyclus alticostata gallica* Less, *Asterocyclus stellata* (D'Archiac), Miliolidae gibi bentik foraminiferler ve *Acarinina soldadoensis soldadoensis* (Brönnimann), *Morozovella angulata* (White), *Morozovella aragonensis* (Nuttall), *Morozovella formosa gracilis* (Bolli), *Morozovella lensiformis* (Subbotina), *Morozovella velascoensis* (Bolli), *Globigerina* sp., gibi planktik foraminiferler ile *Distichoplax biserialis* (Dietrich) ve diğer alg türleri, bryozoa ve mercan fosil topluluğu belirlenmiştir (Levha 1.1-4). Bu çalışmadaki kadar ayrıntılı fosil bulguları ile desteklenmemekle birlikte, birimle ilgili önceki çalışmalarında benzer yaş verileri elde edilmişdir. Yazgan (1984), Harami ve Seske formasyonlarını, Üst Kretase-Paleosen kireçtaşları adı altında incelerken, Özkul (1988) ile Turan ve Bingöl (1991), Seske Formasyonu için Üst Paleosen-Alt Eosen yaşını önermişlerdir. Özgen vd. (1993) ise, Harami, Kuşcular ve Seske formasyonlarını Üst Maastrichtiyen-Tanesiyen yaşılı Harabekayış formasyonu adıyla incelemiştir (bknz. Şekil 1). Birimin çökelme ortamlarıyla ilgili bulgular, mikrofasiyesler bölümünde ayrıntılı olarak verildiğinden, burada tekrarlanmamıştır.

Kırkgeçit Formasyonu

Formasyon, ilk kez Perinçek (1979) tarafından Van'ın Kırkgeçit Köyü yakınlarında tanımlanmıştır. Elazığ yöresinde geniş yayılım sunan formasyon, genellikle Tersiyer öncesi birimleri uyumsuzlukla üzerlerken, bazı yüzeylemelerinde ise Seske Formasyonu üzerinde yer alır. Alibonca, Karabakır ve Palu formasyonları tarafından örtülüdür.

Elazığ dolaylarında yerel litolojik farklılıklar gösteren formasyon; genelde konglomera, kumtaşı, kireçtaşı ve marnlarla temsil edilir. Bölgenin kuzeyinde çoğunlukla kireçtaşlarıyla karakterize edilirken, güneyindeki yüzeylemelerinde konglomera, kumtaşı ve marnlardan oluşur.

Kırkgeçit Formasyonu, yerel stratigrafik farklılıklar göstermekte olup, Elazığ yakın çevresindeki yüzeylemelerinde Orta-Üst Eosen (Avşar, 1983 ve 1996), batıda, Baskıl çevresindeki yüzeylemelerinde ise Orta Eosen- Oligosen (Turan ve Bingöl, 1991; Özkul ve Kerey, 1996) olarak ya-

landırılmıştır. Ancak, bu çalışmada derlenen örneklerde; bentik foraminiferlerden *Alveolina fusiformis* Sowerby, *Fabiania cassis* (Oppenheim), *Eorupertia magna* (Le Calvez), *Nummulites perforatus* Montfort ile planktik foraminiferlerden *Acarinina bullbroki* (Bolli), *Acarinina pentacamerata* (Subbotina), *Globigerina hagni* Gohrhardt, *Globigerina inaquispira* Subbotina ve *Globigerina linaperta* Finlay tanımlanarak çalışma alanındaki istifre Orta Eosen (Lütesiyen-Bartoniyen) yaşı verilmiştir (Levha 1.5-7).

Formasyonun fasiyes özellikleri, havzanın kuze-yinden güneyine doğru şelf, yamaç, yamaç eteği ve havza düzlüğü ortamlarında çökeldiğini gösterir (Aksoy vd., 1996; Özkul ve Kerey, 1996; Türkmen vd., 1999; Cronin vd., 2000).

EOSEN BİRİMLERİNİN MİKROFASIYES ÖZELLİKLERİ

Bu çalışmada, Elazığ yöresinde geniş yayılım gösteren Eosen birimlerini temsil eden Seske ve Kırkgeçit formasyonları arasındaki ilişkinin en iyi gözlendiği yüzeylemelerden kesitler ölçülmüş ve sistematik örnekler derlenmiştir. Seske Formasyonu'na ait 56 ve Kırkgeçit Formasyonu'na ait 15 ince kesit örneği üzerinde mikrofasiyes analizi yapılmıştır. Standart mikrofasiyesler (SMF) ve fasiyes zonlarının (FZ) tanımlanmasında Wilson (1974, 1975) ve Flugel (1982)'in yöntemlerinden yararlanılmıştır. Kireçtaşlarının adlandırılmasında ise, Folk (1962) ve Dunham (1962) sınıflamaları kullanılmıştır (bknz. Şekil 3,4; Levha 2.1-6). Çalışmanın konusu ve amacı gereği mikrofasiyes analizlerinin ayrıntılarından çok, Seske ve Kırkgeçit formasyonlarının fosil içeriği ve standart mikrofasiyesleri (SMF) ile bunların oluşturduğu fasiyes zonlarına (FZ) de-ğinilmiştir. Her iki formasyonun fosil içeriği daha önce verildiğinden, burada tekrarlanmamıştır.

Haroğlu Ölçülü Kesiti

Malatya K41-c3 paftasında yer alan kesitin ölçü-müne Elazığ-Haroğlu Köyü'nün yaklaşık 1 km kuzeybatısındaki vadi civarındaki D93250, K74900 koordinatlı noktadan başlanmış, vadi boyunca güneydoğu yönünde gidilerek D95200, K74500 koordinatlı noktada bitirilmiştir.

Bu kesitte, Seske Formasyonu'nun alt düzeye-rindeki alaklı ve yer yer miliolidli tanetaşları (SMF-

12) ve bağlamtaşları (SMF-7, Levha 2.1), organik yığınak fasiyes zonunu (FZ-5) karakterize eder (bknz. Şekil 3). Daha üst düzeylerde ise, bol miliolidli, alglı ve pelletli biyomikrit (SMF-8) ve biyospartilerin (SMF-16,17; Levha 2.2) oluşturduğu lagün zonu (FZ-7) yeralır. Bu fasiyes kuşağının da organik yığınak (resif) (FZ-5) ile yanal-düsey ilişkili olduğu görülür. Daha üst düzeylerinde ise, alglı biyoklastik-litoklastik istiftası (Levha 2.3-4) ve biyoklastik tanetaşı (SMF-4,5) ile temsil edilen istif, yamaç önü fasiyes zonunu (FZ-4) karakterize eder. Bu zonu oluşturan fasiyes topluluğu, merceksi geometrili konumu nedeniyle yamaç önü çamur yığınları (foreslope mud mounds) olarak yorumlanmıştır (Wilson, 1975). Bunu izleyen düzeylerdeki pelajik foraminiferli çamurtaşı-waketaşı (SMF-3) ve biyoklastik-litoklastik istiftası (SMF-4, Levha 2.5), derin şelf kenarı fasiyesini (FZ-3) karakterize eder. Daha üst düzeylerdeki tabakalı kumtaşı ve biyoklastik istiftaşlarının baskın olduğu seviyenin dokusal özellikleri, yamaç önü (FZ-4) iraksak alanlarının özelliklerine sahiptir. Kesitin en üst seviyelerini oluşturan ve Kırkçeçit Formasyonu'na ait olan planktik foraminiferli kırmızı çamurtaşı (SMF-3) ve marnlar ise, derin şelf kenarını (FZ-3) belirtir.

Yazıpınar Ölçülü Kesiti

Malatya K41-c3 paftasında yer alan bu kesitin ölçümüne Yazıpınar Köyü (Elazığ)'nın yaklaşık 3 km kuzeydoğusunda yeralan Güvercin Dere'nin kuzeyindeki D93250, K74900 koordinatlı noktadan başlanmış, yaklaşık güneydoğu yönünde gidilerek D95250, K74500 koordinatlı noktada bitirilmiştir. Kesitin ilk 60 m'lik kısmı, genellikle tabakalı kireçtaşlarının ardalanmasından oluşur (bknz. Şekil 4). Bu kireçtaşları biyoklastik-litoklastik istiftası (SMF-4) ve biyoklastik tanetaşı (SMF-5) ile temsil edilmekte olup, yamaç önü fasiyes zonunu (FZ-4) karakterize eder. 57-118 m arası ise; mikrobiyoklastik kalsisilt (SMF-2) ve pelajik waketaşı-istiftası (SMF-3, Levha 2.6) ile silttaşlarının ardalanmasından oluşmaktadır. Ardalanmalı bu istif, havza kenarı veya şelf kenarı fasiyes zonunun (FZ-3) özelliklerini taşımaktadır. 118-162. m arası, yoğun olarak formasyon içi konglomera-breş (SMF-6), biyoklastik-litoklastik mikrobreş (SMF-4) düzeyleri ve gri marnların ardalanmasından oluşur. Yamaç önü fasiyes zonunu (SMF-4) karakterize eden konglomera ve breşlere ait çakıllar resif

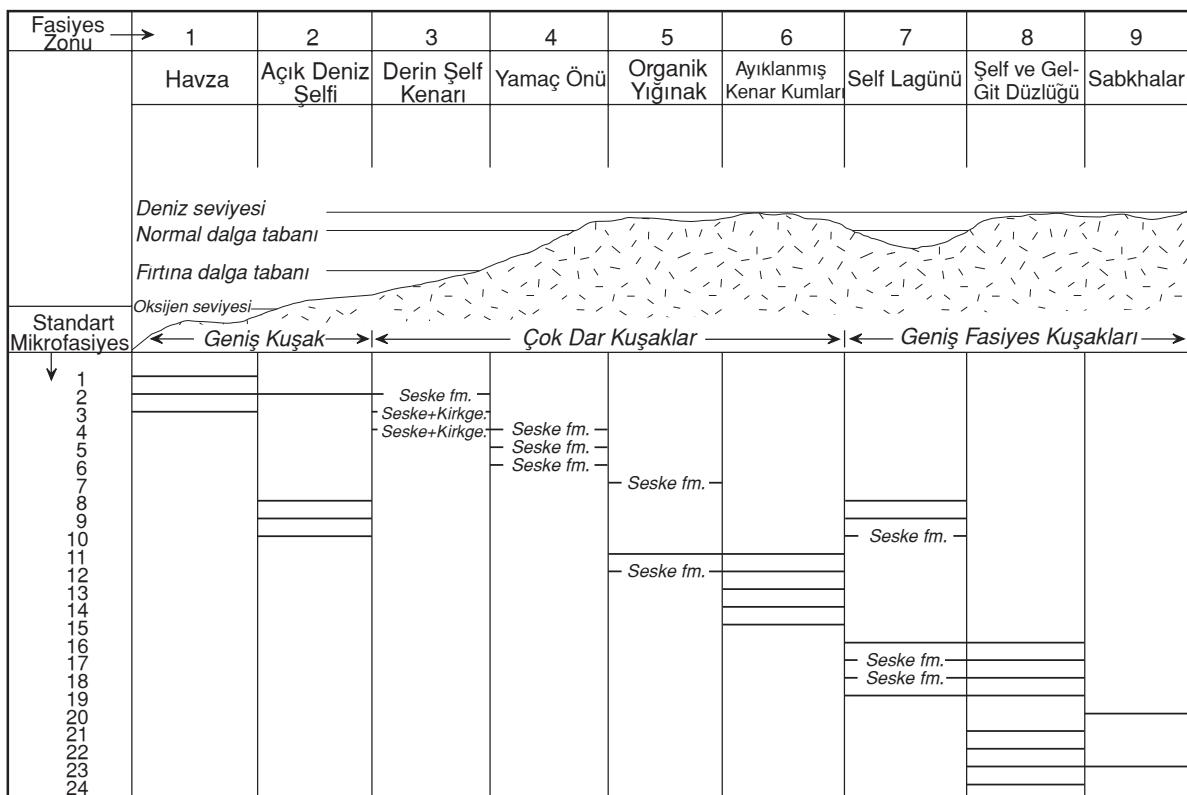
kaynaklı olup, yoğun alg fosilleri içermektedir. Kesitin 162-208 m arasındaki bölümü Kırkçeçit Formasyonu'na aittir. Dereceli kumtaşları ile teknemsi çapraz tabakalı kumtaşlarının oluşturduğu tane boyu yukarıda doğru incelen devreli ardalanmalı istifler, yatay tabakalı kumtaşları ve marnlardan kurulu bu birlük, şelf fasiyesine (FZ-3) karşılık gelir.

Yukarıda debynilen fasiyes ilişkileri, Seske Formasyonu'nun; alt seviyelerinde sığ deniz (resif ve resif önü), orta düzeylerinde ise resif önü ve havza kenarı (derin şelf kenarı) fasiyesleri ile temsil edildiğini gösterir. Kesitlerin üst düzeylerini oluşturan Kırkçeçit Formasyonu'na ait derin şelf kenarı fasiyesleri ise, bu denizin zamanla derinleştiğine işaret eder (Şekil 5). Gerek fasiyes ilişkileri ve paleontolojik bulgular, gerekse arazi verileri sözkonusu iki birim arasında bir uyumsuzluğun olmadığını göstermektedir.

PALEOCOĞRAFYA

Önceki paragraflarda da belirtildiği gibi, Elazığ yöresinde Eosen çökelleri yerel stratigrafik farklılıklar sunmaktadır. Orta Eosen-Oligosen yaşı Kırkçeçit Formasyonu Elazığ'ın batısında, Baskıl dolaylarında ve Elazığ'ın yakın kuzeydoğusunda genellikle Seske Formasyonu üzerinde yer alırken, Elazığ'ın kuzey ve güneyinde, ayrıca Kovancılar dolaylarında ise doğrudan Geç Kretase Magmatitleri (Elazığ magmatitleri) ve yer yer de Üst Kampaniyen-Maastrichtyen yaşı Harami Formasyonu'nu üzerlemektedir (bknz. Şekil 2). Ölçülü kesitlerde saptanmış olan fasiyesler, Geç Paleosen-Eosen'de deniz seviyesinin sürekli değiştiğini ve havzanın ilerleyen dönemlerde derinleştiğini göstermektedir (bknz. Şekil 5). Bu iki birime ait bazı fasiyesler benzer özelliklere sahiptir. Sözkonusu fasiyes benzerlikleri, paleontolojik bulgular ve uyumsuzluğu belirten herhangibir arazi verisinin bulunmayışı, Eosen istifinde bir süreksizliğin olmadığını, dolayısıyla Seske ve Kırkçeçit formasyonları arasında uyumlu bir dokanak ilişkisinin varlığını göstermektedir.

Tüm bu veriler; Türkiye'deki genel yayılımı Şekil 6a'da gösterilen Neotetis'in, Geç Paleosen-Eoken Eosen'de, Elazığ'ın batısındaki Baskıl çevresinde geniş bir alanda, Elazığ'ın yakın çevresinde ise, oldukça dar bir alanda yayıldığını göstermektedir (Şekil 6b). Bir başka ifade ile Elazığ

Şekil 5: Seske ve Kırkgeçit formasyonlarının Wilson (1975)'a göre ortamsal konumları (Flugel 1982'den düzenlenmiştir).

Figure 5: Depositional environments of Seske and Kırkgeçit formations according to Wilson (1975) (arranged from Flugel, 1982)

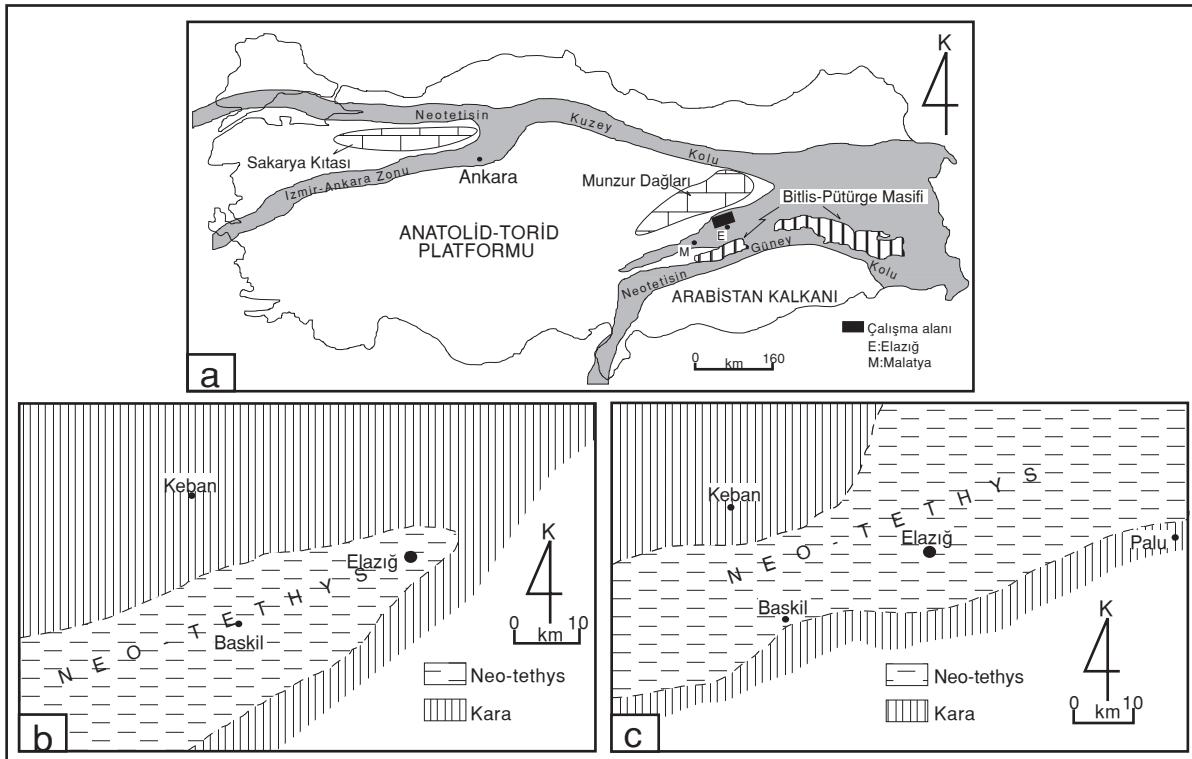
yöresinin büyük bir bölümü, Geç Paleosen-Erken Eosen süresince kara halinde kalırken; Neotetis'in Orta Eosen'deki transgresyonu ile söz konusu bölgenin büyük bir bölümü denizel orta ma dönüşmüştür (Şekil 6c).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Elazığ dolaylarında yapılan çalışmaların hemen tamamında, Seske Formasyonu ile Kırkgeçit Formasyonu arasında bir uyumsuzluğun varlığından söz edilmektedir. Bu durum, Eosen çökellerinin gerek yerel stratigrafik farklılıklar göstermesinden, gerekse tam bir istifinin her yerde görülememesinden kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada paleontolojik incelemeler sonunda istifie Üst Paleosen-Alt Eosen-Orta Eosen yaşı veren bentik ve planktik foraminiferler saptanmıştır. Ayrıca mikrofasiyes incelemelerinden elde edilen fasiyes zonları arasındaki ilişkiler de, istifie bir süreksizliğin olmadığını ve söz konusu istifin çökeldiği Eosen denizinin zamanla derin-

leştiğini göstermektedir. İnceleme alanındaki Üst Paleosen-Orta Eosen istifi, yukarıdaki verilerden de anlaşılıcaya üzere kesintisizdir. Buna karşın, Elazığ'ın yakın kuzeyi ve güneyindeki Orta Eosen istifi, Üst Paleosen çökelleri olmaksızın doğrudan Üst Kretase yaşı magmatik ve tortul birimler üzerinde uyumsuzlukla yer alırlar. Bu yerel stratigrafik farklılıklar, Geç Paleosen-Erken Eosen süresince Elazığ dolaylarında sınırlı yayılım gösteren Neotetis'in, Orta Eosen'deki transgresyonu ile yakından ilişkilidir (bkz. Şekil 6b-c).

Bu çalışmadan elde edilen paleontolojik ve sedimentolojik bulgular ile arazi verileri, Üst Paleosen-Alt Eosen yaşılı Seske Formasyonu ile Orta Eosen-Üst Oligosen yaşılı Kırkgeçit Formasyonu arasında bir uyumsuzluğun olmadığını, Eosen çökellerindeki yerel stratigrafik farklılıklar ise, bölgenin Eosen dönemindeki coğrafyası ve Neotetis'in bölgelerdeki yayılımını denetleyen jeotektonik olaylar ile ilişkili olduğunu göster-

Şekil 6: (a)- Elazığ yoresinin Neo-Tetis'in konumu içindeki yeri (Şengör ve Yılmaz 1983). Elazığ çevresinin Geç Paleosen-Erken Eosen (b) ve Orta-Geç Eosen'deki (c) şematik paleocoğrafya haritası.

Figure 6: (a)- Position of the Elazığ area within Neo-Tethys realm (after Şengör and Yılmaz 1983), paleogeographical map of Late Paleocene-Early Eocene (b) and Middle-Late Eocene (c) period of the Elazığ area.

mektedir. Dolayısıyla, bu çalışmadan elde edilen veriler, iki formasyonun uyumlu olduğunu ortaya koymayan yanısıra, Neotetis'in bölgdedeki yayılımının anlaşılmasına da katkı sağlamaktadır.

Özellikleri yukarıda verilen Üst Paleosen-Orta Eosen çökellerinin tam bir istifi, Elazığ yoresinde sınırlı alanlarda yüzeylemektedir. Buna karşın geniş alanlarda, Orta Eosen çökelleri doğrudan Paleosen öncesi birimler üzerinde uyumsuz olarak bulunur. Bu yerel stratigrafik farklılıklar nedeniyle, Üst Paleosen-Alt Eosen yaşlı Seske Formasyonu ile Orta Eosen- Oligosen yaşlı Kırkçeşit Formasyonu'nun tek bir formasyon olarak adlandırılması önerilmemektedir.

KATKI BELİRTME

Yazarlar, paleontolojik incelemelerdeki katkılarından dolayı Prof.Dr.İzver ÖZKAR (İstanbul Üniversitesi) ve Prof.Dr.Niyazi AVŞAR (Çukurova Üniversitesi)'a, yapıçı eleştirileriyle makalenin son şeklini kazanmasını sağlayan hakemler

Prof.Dr. Teoman NORMAN (Orta Doğu Teknik Üniversitesi) ve Prof.Dr. Nurdan İNAN (Mersin Üniversitesi) ile *Yerbilimleri Dergisi* Editörleri'ne teşekkür ederler.

KAYNAKLAR

- Aksoy, E., 1993. Elazığ batı ve güneyinin genel jeolojik özellikleri. *Türk Yerbilimler Dergisi*, 1(1), 113-123.
- Aksoy, E. ve Tatar, Y., 1990. Van ili doğu-kuzeydoğu yoresinin stratigrafisi ve tektoniği. *TÜBİTAK, Doğa Mühendislik ve Çevre Bilimleri Dergisi*, 14, 628-644.
- Aksoy, E., Turan, M., Türkmen, İ. ve Özkal, M., 1996. Elazığ havzasının Tersiyerdeki evrimi. *KTÜ Jeoloji Mühendisliği Bölümü 30.Yıl Sempozyumu, Bildiriler Kitabı*, 293-310.
- Aksoy, E., Türkmen, İ., Turan, M. ve Meriç, E., 1999. Harami Formasyonu'nun (Üst Kampaniyen-Maastrichtiyen) stratigrafik konumu ve çökelme ortamıyla ilgili yeni bulgular, Elazığ güneyi. *Türkiye Petrol Jeologları Derneği Bülteni*, 11(1), 1-15.

- Avşar, N., 1983. Elazığ yakın kuzeybatısında stratigrafik ve mikropaleontolojik araştırmalar. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, 84 s (yayınlanmamış).
- Avşar, N., 1989. Elazığ havzasının Tersiyer stratigrafisi. Selçuk Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 1, 30-39.
- Avşar, N., 1996, Elazığ (Doğu Türkiye) yöresinde bulunan Praebullalveoline afyonica Sirel ve Acarlı Üst Eosen yaşlı iç platform çökelleri. Maden Tetkik ve Arama Dergisi 118, 17-22.
- Cronin, B.T., Hartley, A.J., Çelik, H., Hurst, A., Türkmen, İ., and Kerey, İ.E., 2000. Equilibrium profile development in graded deep-water slopes: Eocene, Eastern Turkey. Journal of the Geological Society London, 157, 943-955.
- Dunham, R. J., 1962. Classification of carbonate rock accordig to depositional texture. In: W.G. Ham (ed.), Classification of Carbonate Rocks. American Association Petroleum Geologist Memoir, 1, 108-121.
- Erdoğan, T., 1975. Gölbaşı yöresinin jeolojisi. TPAO Raporu, Arşiv no : 229, 18 s.
- Flügel, E., 1982. Microfacies analysis of limestone. Translated by K. Christensen, Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg, 633pp.
- Folk, R. L., 1962. Spectral subdivision of limestone types. In: W.G. Ham (ed.), Classification of Carbonate Rocks, American Association Petroleum Geologist Memoir, 1, 62-64.
- İnceöz, M., 1996. Elazığ yakın kuzeyinde Harami Formasyonunun (Üst Maastrichtyen) stratigrafisi ve çökelme ortamları. Türkiye Petrol Jeologları Derneği Bülteni, 8(1), 130-136.
- Kipman, E., 1981. Keban'ın jeolojisi ve Keban şarjisi. İstanbul Üniversitesi Yerbilimleri Dergisi, 1(1-2), 75-81.
- Özgen, N., İnan, N. ve Akyazı, M., 1993. Harabekayaş Formasyonu'nun (Elazığ) tanımlanması. Türkiye Jeoloji Kurultayı Bülteni, 8, 135-147.
- Özgül, N., and Turşucu, A., 1984. Stratigraphy of the Mesozoic carbonate sequence of the Munzur Mountains (Eastern Taurides). In: O. Tekeli and M.C. Göncüoğlu (eds.), Proceedings of the Geology of the Taurus Belt, MTA Genel Müdürlüğü, Ankara, 173-185.
- Özkul, M., 1988. Elazığ batısında Kırkgeçit Formasyonu üzerinde sedimentolojik incelemeler. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, 186s (yayınlanmamış).
- Özkul, M. ve Kerey, İ. E., 1996. Şelf, derin-deniz kompleksinde fasiyes analizleri: Kırkgeçit Formasyonu (Orta Eosen- Oligosen), Başkil, Elazığ. TÜBİTAK, Turkish Journal of Earth Sciences, 5, 57-70.
- Perinçek, D., 1979. The geology of Hazro-Korudağ-Cüngüş-Maden-Ergani-Hazar-Elazığ-Malatya area: Guide book. Türkiye Jeoloji Kurumu Yayımları Özel Dizisi, 1, 75 s.
- Şengör, A.M.C. ve Yılmaz, Y., 1983. Türkiye'de tektos'in evrimi: Levha tektoniği açısından bir yaklaşım. Türkiye Jeoloji Kurumu Yerbilimleri Özel Dizisi, 1, 75 s.
- Turan, M. ve Bingöl, A.F., 1991. Kovancılar-Baskıl (Elazığ) arası bölgenin tektonostratigrafik özellikleri. Çukurova Üniversitesi Ahmet Acar Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Adana, 213-227.
- Turan, M, Aksoy E ve Bingöl A.F., 1995. Doğu Toroslar'ın jeodinamik evriminin Elazığ civarındaki özellikleri. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 7(2), 177-199.
- Turan, M. ve Türkmen, İ., 1996. Kuşcular Formasyonu'nun (Erken Paleosen) stratigrafisi ve sedimentolojik özellikleri. TÜBİTAK, Turkish Journal of Earth Science, 5, 109-121.
- Türkmen, İ. ve Aksoy, E., 1998. Arapgir (Malatya), Çemişgezek (Tunceli), Elazığ dolaylarında Neojen birimlerinin stratigrafik-sedimentolojik incelenmesi ve bölgesel korelasyonu. Türkiye Petrol Jeologları Derneği Bülteni, 10(1), 15-33.
- Türkmen, İ., İnceöz, M. ve Kerey, İ.E., 1999. Kırkgeçit Formasyonu (Orta Eosen-Oligosen): gel-git düzluğu ve firtinalı şelf kompleksine bir örnek, (Elazığ KKB'sı). Yerbilimleri Bülteni, 21, 125-142.
- Wilson, J. L., 1974. Charecteristics of carbonate platform margins. Bulletin of American Association Petroleum Geologists, 38, 810-824.
- Wilson, J. L., 1975. Carbonate facies in geological history. Springer-Verlag, Berlin, 471 pp.
- Yazgan, E., 1984. Geodynamic evolution of the E. Taurus region. In: O. Tekeli and M.C. Göncüoğlu (eds.), Proceedings of the Geology of the Taurus Belt. MTA Genel Müdürlüğü, Ankara, 199-208.

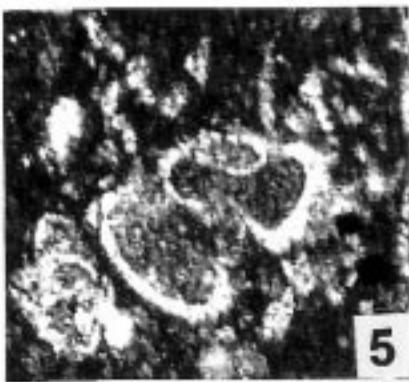
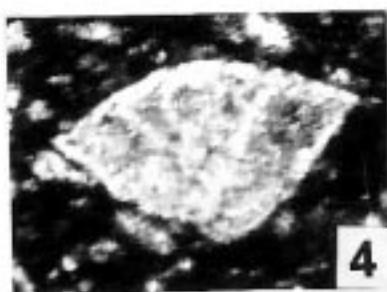
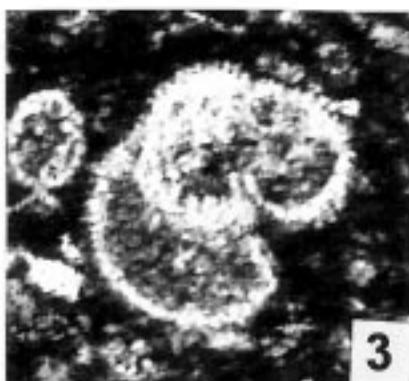
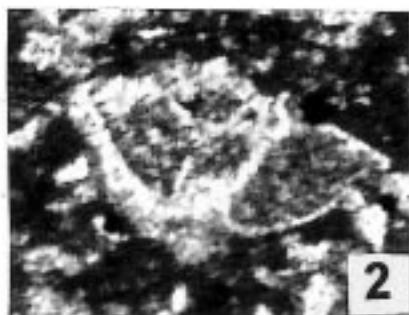
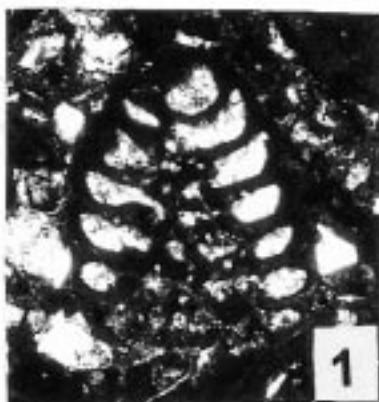
LEVHA 1

1. ***Coskinolina rajkæ*** Hottinger ve Drobne, Düşey kesit, örnek no. 9, Haroğlu kesiti.
2. ***Morozovella formosa gracilis*** (Bolli), Düşey kesit, x100, örnek no. 19, Haroğlu kesiti.
3. ***Acarinina soldadoensis soldadoensis*** (Brönnimann), Düşey kesit, x100, örnek no. 29, Haroğlu kesiti.
4. ***Morozovella aragonensis*** (Nuttall), Düşey kesit, x100, örnek no. 17, Haroğlu kesiti.
5. ***Acarinina bullbroki*** (Bolli), Düşey kesit, x100, örnek no. 30, Haroğlu kesiti.
6. ***Fabiania cassis*** (Oppenheim), Düşey kesit, x32, örnek no. 28, Yazıpınar kesiti.
7. ***Nummulites perforatus*** Montfort, Eksenel kesit, x26, örnek no. 28, Yazıpınar kesiti.

PLATE 1

1. ***Coskinolina rajkæ*** Hottinger ve Drobne, Vertical section, sample number 9, Haroğlu section
2. ***Morozovella formosa gracilis*** (Bolli), Vertical section, x100, sample number 19, Haroğlu section.
3. ***Acarinina soldadoensis soldadoensis*** (Brönnimann), Vertical section, x100, sample number 29, Haroğlu section.
4. ***Morozovella aragonensis*** (Nuttall), Vertical section, x100, sample number 17, Haroğlu section.
5. ***Acarinina bullbroki*** (Bolli), Vertical section, x100, sample number 30, Haroğlu section.
6. ***Fabiania cassis*** (Oppenheim), Vertical section, x32, sample number 28, Yazıpınar section.
7. ***Nummulites perforatus*** Montfort, Axial section, x26, sample number 28, Yazıpınar section.

LEVHA 1 / PLATE 1

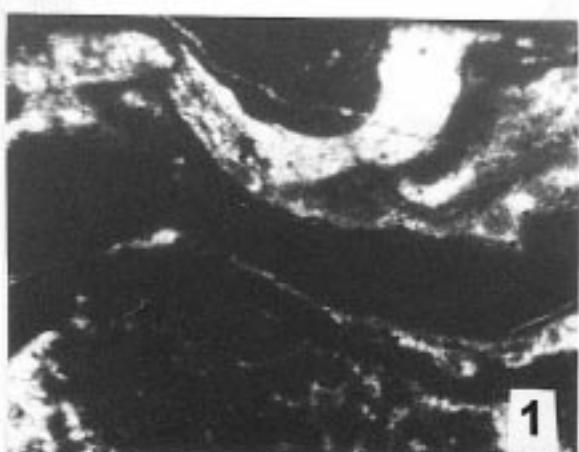
LEVHA 2

1. **Bağlamtaşı (SMF-7)**, x32, örnek no.5, Haroğlu kesiti.
2. **Pelbiyosparit (SMF-17), (Miliolidae)** x32, örnek no. 7, Haroğlu kesiti.
3. **Algıli biyoklastik-litoklastik istiftası (SMF-5), *Asterocyclus alticostata gallica* Less**, Ekvatoral kesit, x32, örnek no. 26, Haroğlu kesiti.
4. **Algıli biyoklastik-litoklastik istiftası (SMF-5), *Planorbulina* sp.**, Ekvatoral kesit, x32, örnek no. 1, Yazılıpınar kesiti.
5. **Biyoklastik-litoklastik istiftası (SMF-4), *Acarinina* sp.**, Düşey kesit, x100, örnek no. 3, Yazılıpınar kesiti.
6. **Pelajik vaketaşı (SMF-3)**, x32, örnek no. 15, Yazılıpınar kesiti.

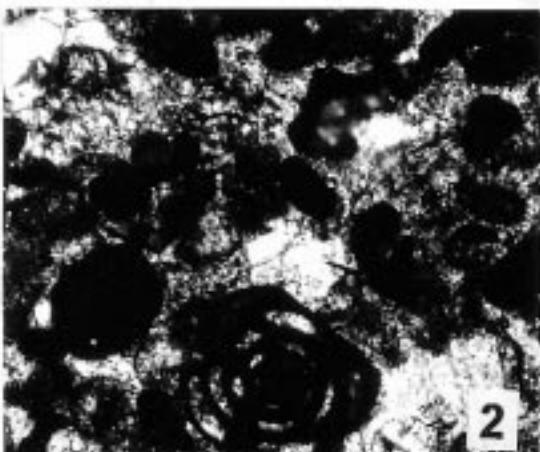
PLATE 2

1. **Boundstone (SMF-7)**, x32, sample number 5, Haroğlu section.
2. **Pelbiosparite (SMF-17), (Miliolidae)** x32, sample number 7, Haroğlu section.
3. **Algai bioclastic-lithoclastic packstone (SMF-5), *Asterocyclus alticostata gallica* Less**, Equatorial section, x32, sample number 26, Haroğlu section.
4. **Algai bioclastic-lithoclastic packstone (SMF-5), *Planorbulina* sp.**, Equatorial section, x32, sample number 1, Yazılıpınar section.
5. **Bioclastic-lithoclastic packstone (SMF-4), *Acarinina* sp.**, Vertical section, x100, sample number 3, Yazılıpınar section.
6. **Pelagic wackestone (SMF-3)**, x32, sample number 15, Yazılıpınar section.

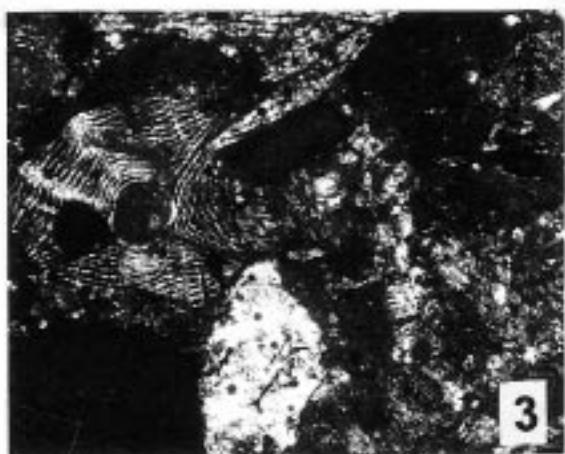
LEVHA 2 / PLATE 2

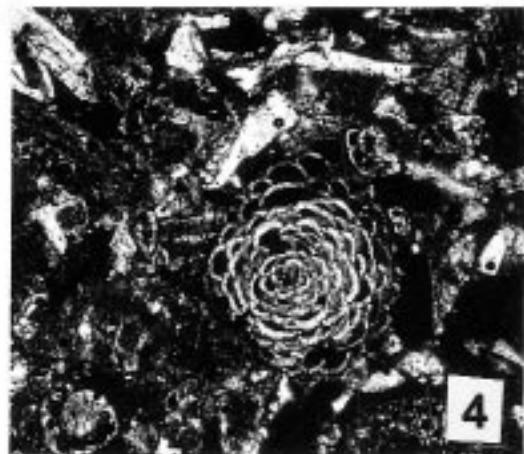
1

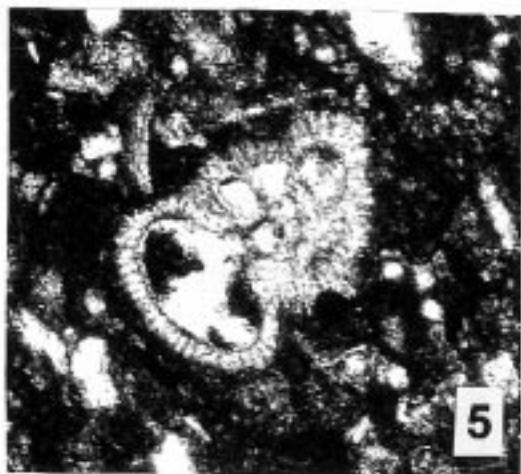
2

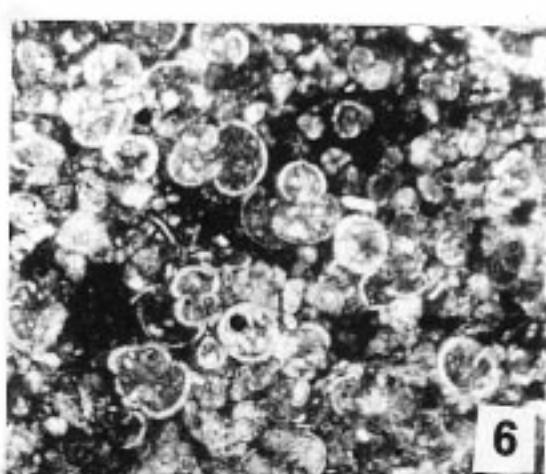
3

4

5

6